

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU MAXIMA LT, UAB, TEIKIANT PASLAUGAS TYRIMO

2024 m. gegužės 31 d. Nr. (24)SI-1)SP-50
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau vadinama ir Tarnyba) buvo gauta informacija apie tai, kad parduotuvė „Maxima“, esanti Anykščiuose, A. Baranausko a. 4 (toliau ir parduotuvė „Maxima“) yra įsikūrusi dviejuose aukštuose, tačiau į antrą aukštą patenkama tik laiptais, dėl ko asmenims su judėjimo negalia sąlygos patekti į parduotuvės „Maxima“ antrą aukštą nesudarytos.

2024 m. balandžio 4 d., vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 24 str. 3 dalimi, vaiko teisių apsaugos kontrolierė, pavaduojanti lygių galimybių kontrolierę (toliau vadinama ir lygių galimybių kontrolierė), pradėjo tyrimą dėl galimo Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto pažeidimo.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, Seimo kontrolierė, pavaduojanti lygių galimybių kontrolierę (toliau vadinama ir lygių galimybių kontrolierė), 2024 m. balandžio 25 d. raštu (24)SI-1)S-237 kreipėsi į Maxima LT, UAB vadovą (-ę) ir paprašė motyvuotai paaiškinti ir atsakyti: ar galite patvirtinti šiame rašte nurodytas aplinkybes, t. y. tai, kad į parduotuvės „Maxima“ antrą aukštą patenkama tik laiptais; ar parduotuvės „Maxima“ antrame aukšte yra laikomos prekės, skirtos vartotojams; ar sudarytos sąlygos asmenims su judėjimo negalia patekti į parduotuvės „Maxima“ antrą aukštą; kaip asmenims, turintiems judėjimo negalią, sudaromos sąlygos gauti parduotuvės „Maxima“ teikiamas paslaugas ir įsigyti prekių, kurios yra antrame aukšte; kokių priemonių imtasi (ketinama imtis), siekiant sudaryti sąlygas asmenims su judėjimo negalia patekti į parduotuvės „Maxima“ antrą aukštą ir laisvai judėti parduotuvėje „Maxima“; ar parduotuvės „Maxima“ pastatas atitinka statybų reglamentų dėl prieinamumo nustatytus reikalavimus, galiojusius pastato statybų ar rekonstrukcijos metu.

Taip pat prašyta pateikti dokumentus dėl parduotuvės „Maxima“ pastato pritaikymo asmenų su negalia poreikiams bei kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2024 m. gegužės 9 d. Tarnyboje gautas atsakymas – Maxima LT, UAB, raštas „Dėl informacijos pateikimo“ Nr. SR-24-1632 (toliau vadinamas ir Raštas).

Maxima LT, UAB, 2024 m. gegužės 9 d. pateiktame paaiškinime rašoma: „Atsakant į Rašte Tarnybos nurodytus klausimus, informuojame, kad Parduotuvėje yra sudarytos visos sąlygos ir galimybės apsipirkti žmonėms su judėjimo negalia, nes Parduotuvė yra vieno aukšto, t. y. Parduotuvės salė yra išsidėsčiusi viename aukšte, todėl ir visos vartotojams skirtos prekės yra viename ir tame pačiame aukšte. Taip pat, pažymime, kad Pastatas atitinka statybų reglamentų dėl prieinamumo nustatytus reikalavimus, galiojusius Pastato statybų ir rekonstrukcijos metu.“

Papildomai su Raštu Maxima LT, UAB pateikė parduotuvės „Maxima“ planą.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar Maxima LT, UAB, teikiant paslaugas parduotuvėje „Maxima“ (Anykščiuose, A. Baranausko a. 4), nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų.

Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatyta, kad, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti

vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas. Atsakomybė sudaryti lygias galimybes gauti paslaugas yra numatoma paslaugos teikėjui, neatsižvelgiant, ar jis yra tam tikros fizinės erdvės savininkas ar ne. Paaiškiname, jog ši Lygių galimybių įstatymo nuostata taikoma tik tokiu atveju, kai klientui (vartotojui) dėl jo asmens tapatybės požymių ar savybių yra atsisakoma teikti paslaugas arba dėl šių asmens savybių jos teikiamos nevienodomis sąlygomis.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokią diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja asmenims su negalia vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis). Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad asmenys su negalia galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant asmenis su negalia lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ Bendrojoje pastaboje Nr. 2 (toliau – Pastaba) nurodė, jog prieinamumas yra asmenų su negalia gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida. Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo asmenys su negalia neturės lygių galimybių dalyvauti savo visuomenės gyvenime (Pastabos 1 str.). Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimančiais fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas, juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatus pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei tiekiamos prekės, produktai ir teikiamos paslaugos turi būti prieinamos visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia / teikia valstybės institucija ar privati įmonė. Asmenys su negalia turėtų turėti vienodas

galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas. Toks požiūris kyla iš draudimo diskriminuoti; prieinamumo galimybių neužtikrinimas turėtų būti laikomas diskriminacija, nesvarbu, ar kaltininkas yra viešasis ar privatus subjektas. Prieinamumas turėtų būti užtikrintas visiems asmenims su negalia, nepaisant negalios pobūdžio, neišskiriant jų jokiais pagrindais – rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitų įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, turto, gimimo ar kitokios padėties, teisinės ar socialinės padėties, ar amžiaus. Sprendžiant prieinamumo klausimą reikėtų ypač atsižvelgti į neįgaliųjų lyties ir amžiaus aspektus (Pastabos 13 str.).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalį, diskriminacija – tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesiogine diskriminacija Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio

9 dalyje apibrėžiama, kaip elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka, nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalį netiesioginė diskriminacija – veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Tinkamų sąlygų nesudarymas negalią turintiems asmenims gauti paslaugas galėtų būti laikomas netiesiogine diskriminacija negalios pagrindu.

Lietuvos Respublikos Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad asmuo su negalia turi teisę į prieinamą aplinką visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Konkretūs reikalavimai dėl pastatų pritaikymo žmonių su judėjimo negalia poreikiams įtvirtinti statybų norminiuose dokumentuose.

Šiuo atveju tyrimas pradėtas gavus informaciją, kad parduotuvė „Maxima“, esanti Anykščiuose, A. Barausko a. 4, yra dviejuose aukštuose, tačiau į antrą aukštą patenkama tik laiptais,

dėl ko asmenims su judėjimo negalia sąlygos patekti į parduotuvės „Maxima“ antrą aukštą nesudarytos.

Tyrimo metu Maxima LT, UAB, Rašte paaiškino, jog parduotuvėje „Maxima“ sudarytos visos sąlygos ir galimybės apsipirkti žmonėms su judėjimo negalia bei nurodė, kad parduotuvė „Maxima“ yra vieno aukšto, t. y. Parduotuvės salė yra išsidėsčiusi viename aukšte, todėl ir visos vartotojams skirtos prekės yra viename ir tame pačiame aukšte. Maxima LT, UAB, Rašte pažymėjo, kad pastatas atitinka statybų reglamentų dėl prieinamumo nustatytus reikalavimus, galiojusius pastato statybų ir rekonstrukcijos metu.

Įvertinus tyrimo metu gautą informaciją, nustatyta, kad parduotuvės „Maxima“ infrastruktūra pritaikyta žmonėms su judėjimo negalia. Nustatyta, kad parduotuvė „Maxima“ neseniai rekonstruota, pertvarkyta į vieno aukšto parduotuvę.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, konstatuotina, kad Maxima LT, UAB, teikiant paslaugas parduotuvėje „Maxima“ (Anykščiuose, A. Baranausko a. 4), nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi lygių galimybių įstatymo 14 straipsniu, 16 straipsniu, 17 straipsniu bei 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nepripažinti Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų pažeidimo.
2. Su sprendimu supažindinti Maxima LT, UAB vadovą (-ę).

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė,
pavarduojanti lygių galimybių kontrolierę

Edita Žiobienė